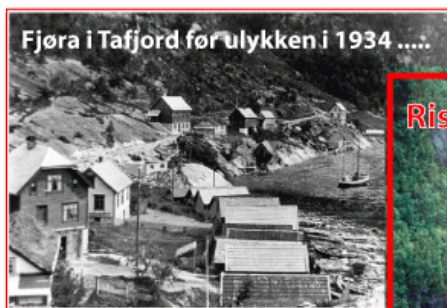

ETATSGJENNOMGANG AV

GEOLOGI FOR SAMFUNNET

Evalueringsrapport utarbeidet i samarbeid mellom Nærings- og handelsdepartementet og Norges geologiske undersøkelse august 2003.

INNHALDSFORTEGNELSE

Innholdsfortegnelse	2
Formål og fremdriftsplan	3
Sammendrag	4
NGUs rolle og profil i samfunnet	4
NGUs tilknytningsform og finansiering	4
NGUS ROLLE OG PROFIL I SAMFUNNET	5
NGUs samfunnsrolle - geologiens Statistisk Sentralbyrå	5
NGUs arbeidsoppgaver	5
Forvaltning av geologiske data	5
Tjenesteproduksjon i konkurranse med andre	6
NGU har ingen tilsynsoppgaver	7
Brukertilpassede databaser og nettportaler	7
Nasjonale databaser innenfor NGUs fagområder	7
Innrapporteringsplikt til nasjonale databaser	7
Nettportaler tilpasset brukernes behov	8
NGUs databaser skal være et fellesgode	9
Nettverk og samarbeid	10
Samarbeidsavtaler	10
Andre samarbeidsformer	10
Overføring av arbeidsoppgaver mellom institusjoner	11
Sammenslåing av institusjoner	11
Nye arbeidsoppgaver	11
Kartlegging av skred og skredfare	11
Forvaltning av havbunnsdata innsamlet av industrien	11
Geologisk kartlegging i polarområdene	11
NGU og atomulykkesberedskapen	12
TILKNYTNINGSFORM OG FINANSIERING	13
NGUs tilknytning til Nærings- og handelsdepartementet	13
Finansieringen av NGU	13
Statsoppdraget	13
Samfinansieringsprosjekter	14
Oppdrag	14
Innholdet i statsoppdraget	15
Budsjettering, regnskapsføring og mål- og resultatstyring	15
Regnskapsføring etter bedriftsøkonomiske prinsipper og flerårige budsjetter	15
Mål- og resultatstyring	15
Overordnede retningslinjer m.v.	16
Vedtekter	16
Virksomhetside og hovedmål	16
Faglig Råd	16
VEDLEGG	17
1. Fordeling av statsoppdraget	17

FORMÅL OG FREMDRIFTSPLAN

NHD tok høsten 2002 initiativ til en gjennomgang av NGUs samlede virksomhet med følgende formål:

- Gjennomgå NGUs rolle og profil ut fra brukernes behov for NGUs tjenester og teknologiske og ideologiske endringer i samfunnet.
- Synliggjøre denne rollen og profilen for berørte myndigheter og andre aktører.

De viktigste grunnlagsdokumentene har vært Etatsgjennomgangen av NGU fra 1999, NGUs strategiske plan for perioden 2001-05, samt omtalen av NGU i St.prp. nr 1 (2002-2003).

Arbeidet har hatt følgende framdriftsplan:

- Første utkast behandlet i Faglig Råd 25.03.03
- Drøfting av innhold og konklusjoner på etatsmøtet mellom NHD og NGU 16.06.03.
- Forslaget sluttbehandlet i Faglig Råd 10.09.03.
- Etatsgjennomgangen legges fram for administrativ ledelse i NHD i november 2003.

Arbeidsgruppen har bestått av:

- Arve Kobbersletten NHD
- Arne Bjørlykke NGU
- Amund Rein NGU (sekretær)

SAMMENDRAG

NGUs ROLLE OG PROFIL I SAMFUNNET

- Samfunnets behov for geologiske data er økende, og brukernes behov er retningsgivende for NGUs samlede virksomhet.
- NGUs virksomhetsidé er "Geologi for samfunnet", og hovedmålene for virksomheten bygger opp under denne:
 - Bedre kunnskap om natur og miljø.
 - Økt verdiskaping i mineralindustrien.
 - Bedre planlegging og arealforvaltning.
 - Effektiv bistandsvirksomhet.
- NGUs kjernevirksomhet er bearbeiding og forvaltning av innsamlede geologiske data. På dette området har institusjonen en monopol-rolle. Denne virksomheten må være basert på høy geofaglig kompetanse og høy teknologisk standard.
- NGU vil de nærmeste årene fortsette prioriteringen av arbeidet med de nasjonale databasene og internettportalene. Alle databaser og nettportaler skal være operative i løpet av 2005.
- NGUs nasjonale databaser og nettportaler og distribusjonen av data fra disse bør være et fellesgode som tilrettelegges for offentlig forvaltning, næringsliv og allmennhet på brukernes premisser.
- På basis av gjeldende lovverk og lover som er under ajourføring bør det legges til rette for en mer systematisk innrapportering av relevante geologiske data til de nasjonale databasene. Det gjelder i første rekke havbunnsdata, mineralressursdata og data om risiko for skred.
- NGU bør påta seg den regionale kartleggingen av mineralressursene i de norske polarområdene. På lengre sikt er det naturlig at også den øvrige geologiske kartleggingen i polarområdene samordnes med kartleggingen på fastlandet.

NGUs TILKNYTNINGSFORM OG FINANSIERING

- Ut fra NGUs rolle og profil i samfunnet er det ingen tungtveiende grunner for å endre NGUs tilknytningsform til NHD. NGU bør fortsatt være et ordinært forvaltningsorgan med bruttobudsjettering.
- NGUs hovedfinansiering er statsoppdraget, samtidig som NGU bør arbeide for å opprettholde samfinansieringen på dagens nivå.
- NGU bør kunne konkurrere i anbud med private firmaer på kvalitet, forutsatt fullfinansiering på vanlige kommersielle vilkår. Men med den rolle og profil NGU bør ha i samfunnet, er det ikke aktuelt å øke oppdragsvirksomheten innenlands.
- NGU bør fortsette med prosjekter i bistandsland. En eventuell økning i NGUs oppdragsvirksomhet må komme i bistandsland.
- Regnskapsføring etter bedriftsøkonomiske prinsipper og flerårige budsjetter er aktuelt for NGU.

NGUs ROLLE OG PROFIL I SAMFUNNET

NGUs SAMFUNNSROLLE - GEOLOGIENS STATISTISK SENTRALBYRÅ

De forskjellige lands geologiske undersøkelser er primært datainnsamlere og dataforvaltere, men utfører også en god del forsknings- og rådgivingsvirksomhet. NGU er en del av samfunnets infrastruktur, og skal dekke samfunnets behov for geologisk basiskunnskap. På mange måter ligner NGU derfor på et Statistisk Sentralbyrå. Andre statlige etater av tilsvarende type er f. eks. Statens kartverk, Havforskningsinstituttet og Norsk institutt for jord og skogkartlegging. Det er flere grunner for å ha slike statlige forvaltningsorganer:

- Den samme informasjonen har flere brukere slik at det blir en samfunnsmessig gevinst ved å samle dataene ett sted.
- Det vil ta for lang tid å samle inn data hver gang et behov for spesifikk kunnskap melder seg.

I økende grad vil det bli brukerne av geologisk informasjon og kunnskap som avgjør NGUs videre utvikling. En forståelse av brukernes langsiktige behov er derfor svært viktig. I den forbindelse er det vesentlig å sikre at NGUs langsiktige kompetanse på sentrale områder ikke bygges ned.

NGUs ARBEIDSOPPGAVER

FORVALTNING AV GEOLOGISKE DATA

Hovedvirksomheten kan deles i:

- Datainnsamling
- Bearbeiding og lagring i databaser
- Distribusjon og rådgiving

Denne virksomheten må være basert på høy geofaglig kompetanse og høy teknologisk standard.

Datainnsamling

Datainnsamlingen har tradisjonelt blitt gjort av NGUs egne medarbeidere i samarbeid med universiteter/høgskoler, og tilfanget av data fra eksterne leverandører er økende. Dels er det i Norge lovregulert f.eks. gjennom minerallovgivingen og vannressursloven, og vi ser et økt behov for retningslinjer som regulerer innrapportering av f.eks. data om skredrisiko. Opprettelsen av en nasjonal skreddatabase er et eksempel på dette.

Innen store deler av fagområdet geologi er en fortsatt avhengig av at datainnsamling skjer av geologer i felt, men mange geologiske undersøkelser har etter hvert kuttet ut eget teknisk utstyr og kompetanse for innsamling av enkelte typer felldata. Tjenestene kjøpes i stedet fra kommersielle aktører som tilbyr f. eks. bortjenester og geofysiske flymålinger.

Datainnsamling har historisk sett vært den mest sentrale oppgaven for de geologiske undersøkelsene, men i tiden framover vil bearbeiding og distribusjon (kommunikasjon med brukerne) få økt betydning.

Bearbeiding og lagring i databaser

Det er i dataforvaltningen og verdiøkningen som skjer i bearbeidingsfasen, at kjernevirksomheten til en geologisk undersøkelse ligger, der en optimal kombinasjon av informasjonsteknologi og geofaglig innhold blir en stadig viktigere suksessfaktor. I denne kjernevirksomheten har den geologiske undersøkelsen innen sitt ansvarsområde en monopol-rolle.

Dagens relasjonsdatabaser gjør det mulig å kombinere data fra mange kilder, inkl. bilder, video, animasjoner og lyd, og informasjonen kan skreddersys til kundens behov. Kombinert med grunnleggende kunnskap om de geologiske prosesser kan databasene utvikles og relasjonene utnyttes på måter som tidligere ikke var mulig. Dette har åpnet helt nye perspektiver både i forhold til offentlige og private brukere.

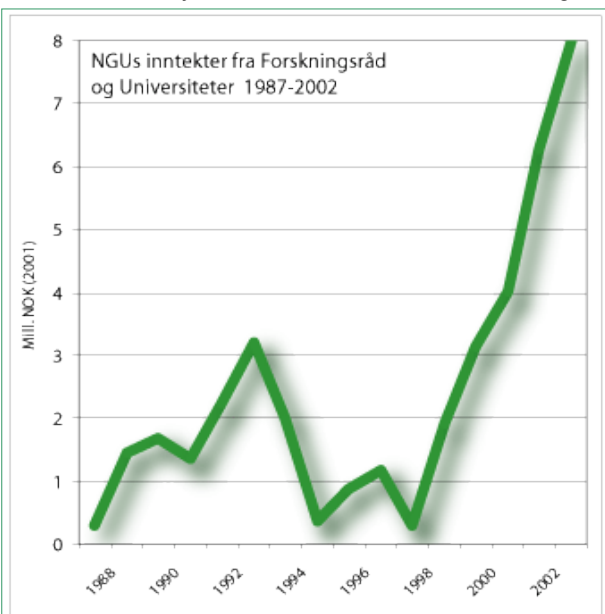
Distribusjon og rådgiving

Internett har åpnet en ny og stor distribusjonskanal for bedre tilrettelagt geologisk informasjon og kunnskap, og på formidlingssiden vil vi i framtiden oppleve store forandringer. Nye eller videreutviklede produkter og tjenester vil oppstå, og kan gi grunnlag for kommersielle forretningsidéer. Data fra NGUs databaser skal kunne lastes ned elektronisk, bearbeides og tilrettelegges av konsulentfirmaer med sikte på videresalg av verdiøkende tjenester.

Rådgiving for forvaltning, næringsliv og allmennhet er ofte nært knyttet til databasevirksomheten og er en vedtektsfestet oppgave for NGU. Omfanget av gratis rådgiving på basis av henvendelser er trolig på vel 5 % av NGUs samlede virksomhet.

NGU er et forskningsbasert forvaltningsorgan

NGU har en viktig rolle i forhold til verdiskaping og innovasjon. Helt fra opprettelsen av NGU i 1858 har kombinasjonen av kunnskapsforvaltning og høy forskningskompetanse vært en bærebjelke i institusjonens filosofi. I 2001 oppga NGU til Norges forskningsråd at 20 % av virksomheten var forskning, derav 20 % grunnforskning, 60 % anvendt forskning og 20 % utviklingsarbeid. Finansieringen fra Norges forskningsråd og EU har økt fra 1-2 mill kr pr år på midten av 90-tallet til 6-7 mill kr de siste årene. NGU produserte i årene 2000-2002 ca 70 artikler pr år i vitenskapelige tidsskrifter. Kombinasjonen av kunnskapsforvaltning og høy forskningskompetanse skal fortsatt være en bærebjelke i utviklingen av NGU.

TJENESTEPRODUKSJON I KONKURRANSE MED ANDRE

Rollen som dataforvalter med monopol er vanskelig å kombinere med ordinær konsulentvirksomhet i Norge, og NGU har derfor valgt å skille mellom oppdragsvirksomhet innenlands og utenlands (bistandsland).

I bistandsland: Det vesentligste av NGUs oppdrag er knyttet til bistandsprosjekter finansiert av NORAD, Nordisk Utviklingsfond, Verdensbanken o.a. Bistandsvirksomheten har de siste årene vært på ca 10 mill kr pr år. NGU bør fortsette denne virksomheten, og det kan være aktuelt å øke den noe, forutsatt fullfinansiering.

I Norge: NGU bør kunne konkurrere i anbud med private firmaer i de tilfeller der NGU besitter unik kompetanse. Men med den rolle og profil NGU har i samfunnet med fokus på kjernevirksomheten, er det ikke aktuelt å øke oppdragsvirksomheten innenlands, jf også omtalen under "Finansieringen av NGU".

NGU HAR INGEN TILSYNSOPPGAVER

I st.meld. nr 17 (2002-2003) "Om statlige tilsyn" heter det bl.a.:

"Samtidig bør tilsynsfunksjonen i større grad rendyrkes for å unngå at de ulike rollene kan komme i konflikt med hverandre og bidra til at det stilles spørsmål ved tilsynets legitimitet. Det er ikke alle rollekombinasjoner som er like problematiske, men i det minste bør det unngås at et offentlig tilsyn også opptrer som tjenesteleverandør i forhold til sine egne tilsynsobjekter."

NGU har ingen tilsynsoppgaver. I Sverige er det en administrativ samordning mellom Sveriges geologiska undersøkning og Bergstaten, som er tilsynsmyndighet på området mineralressurser.

Bl.a. i lys av st.meld. nr 17 er det ikke aktuelt med en administrativ samordning mellom Bergvesenet og NGU slik det er gjort i Sverige. Det forhindrer ikke at det tekniske og praktiske samarbeidet mellom de to selvstendige institusjonene bør videreutvikles bl.a. når det gjelder databasesamordning.

BRUKERTILPASSEDE DATABASES OG NETTPORTALER

NGUs kjernevirksomhet er bearbeiding og forvaltning av innsamlede geologiske data. I tråd med dette vil utbygging, drift og vedlikehold av nasjonale databaser og nettportaler tilpasset brukernes behov være den sentrale arbeidsoppgaven for NGU også i årene framover.

NASJONALE DATABASES INNENFOR NGUS FAGOMRÅDER

Tabell 1 gir en oversikt over de fagområdene der NGU har nasjonale databaser, og hvilke andre institusjoner som arbeider inn mot de samme fagområdene. I mange tilfeller vil disse institusjonene være leverandører av geodata til de nasjonale databasene. Det sikrer at samfunnets grunnleggende geofaglige data og kunnskap er åpent tilgjengelig på ett sted.

Tabell 1: Geofagområder hvor NGU har eller planlegger å ha nasjonale databaser, og de viktigste andre institusjoner som også samler inn geofaglige data på de samme fagområdene.

Nasjonale databaser innen NGUs fagområder	Universitet	Andre statsetater	Private stiftelser/konsulenter	Industri
Regional berggrunnskartlegging	Universiteter			
Regional løsmassekartlegging		NIJOS		
Marin geologi og marine ressurser	Universiteter	HI/OD	NGI/Kons.	Oljeindustri
Fly- og helikoptergeofysikk			Konsulenter	
Bakkegeofysikk	Universiteter		Konsulenter	
Miljøgeokjemi		SFT/FMVA	Konsulenter	
Malmer og industrimineraler	NTNU	BV	SINTEF	Mineralindustri
Grus, pukk og naturstein		Vegdir./BV	SINTEF	Mineralindustri
Grunnvann	UiB	NVE	Konsulenter	Brønnborene
Grunnvarme			Konsulenter	Brønnborene
Skred og skredfare		NVE/Vegdir.	NGI/Kons.	
Forundersøkelser for anlegg i fjell		NVE/Vegdir.	NGI/Kons.	
Fortidens klima	Universiteter	MI		
Verneverdige geologiske lokaliteter		DN		

INNRAPPORTERINGSPLIKT TIL NASJONALE DATABASES

Som det går fram av tabell 1 er det flere institusjoner som samler inn geodata på fagområder hvor NGU har eller planlegger å ha nasjonale databaser/internettportaler. En kan reise spørsmålet om dette bør føre til økt innrapporteringsplikt. Det er i dag rapporteringsplikt knyttet til:

- **Vannressursloven:** Brønnboringer og andre undersøkelser og rapporter som omfatter grunnvann skal innrapporteres til NGU.
- **Mineralloven.** Den nye loven bør få krav om innrapportering av alle mineralundersøkelser til Bergvesenet.

Videre er det samlet inn mye aktuell informasjon til den framtidige marine arealdatabase (MAREANO) fra oljeselskapene sin side, og dataene overleveres Oljedirektoratet (OD) i medhold av petroleumslovgivningen.

Utvalget som har gjennomgått Plan- og bygningsloven foreslår en lovutforming som gjennom forskrifter kan gi hjemmel for å hente inn rapporter m.v. f. eks. fra undersøkelser av risiko for skred.

Konklusjon: På basis av gjeldende lovverk og lover som er under ajourføring bør det legges til rette for en mer systematisk innrapportering av relevante geologiske data til de nasjonale databasene.

NETTPORTALER TILPASSET BRUKERNES BEHOV

En viktig utfordring for NGU er å gi brukerne av geologiske data et bedre tilrettelagt tilbud gjennom bruk av internettportaler. Det vil bidra til økt verdiskaping i næringslivet og et bedre beslutningsgrunnlag for offentlig planlegging og ressursforvaltning. Brukernes ønsker og behov for kunnskap følger verken fagdisiplingrenser eller institusjonsgrenser, og NGU satser derfor på tverrfaglig samarbeid og nettverksbygging med andre institusjoner på dette området, jf også kap 3.4.

Det er tatt med en kort omtale av de brukerorienterte nettportalene som NGU har eller tar sikte på å ha operative i løpet av 2005. Noen av portalene vil inngå i større nettportaler som f. eks. arealinformasjonssystemet (AREALIS) som Miljøverndepartementet har tatt initiativet til.

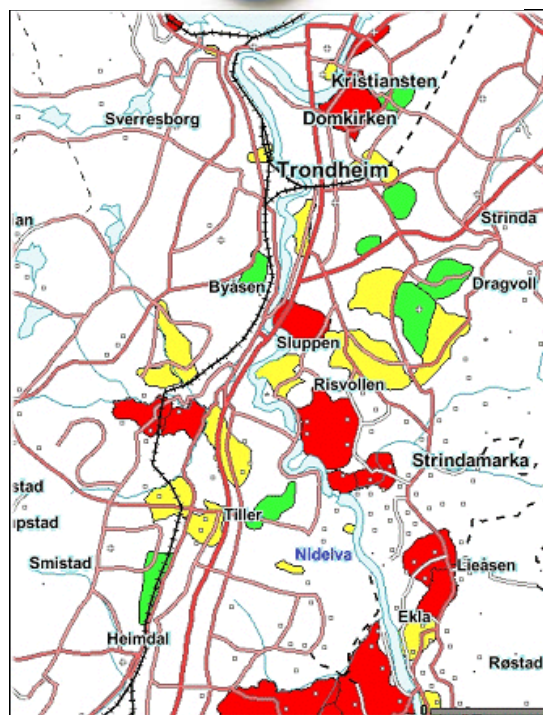
Mineralressurser

Internettportalen vil gi tilgang til nasjonale datasett over forekomster av grus, pukk, naturstein, industrimineraler og malmer, og den kommer også til å inneholde aktuell informasjon fra Bergvesenet. Portalen lages primært for industribedriftene som grunnlag for deres prospektering etter og utvikling av økonomisk interessante mineralforekomster, og for kommunene som et hjelpemiddel i deres arealplanlegging m.v.

Skred og skredrisiko

NGU har nasjonalt forvaltningsansvar for skrededata, og informasjon/innsyn tilrettelegges i portalen skrednett.no. Her kan bl.a. kommuner og andre utbyggere få tilgang til digitale kart, informasjon om historiske skred og om risikoen for skred. Nettstedet vil også inneholde informasjon om skred og hvordan en skal forholde seg til skredfare. Skrednett.no utvikles i samarbeid med Norges Geotekniske Institutt, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Statens kartverk, Statens vegvesen, Jernbaneverket, Direktoratet for sivil beredskap, NTNU/SINTEF, Forsvaret, Statens landbruksforvaltning og Norsk naturskadepool.

Figuren viser faren for kvikkleireskred i Trondheimsområdet.

Grunnvann og grunnvarme

Grunnvann er energibærer, drikkevannskilde og råstoff for produksjon av mineralvann. NGU har et register over ca 20.000 borebrønner i fjell og løsmasser, og som inneholder opplysninger om vanngiverevne og vannkvalitet. I tillegg foreligger et omfattende nasjonalt arkiv med vurderinger av mulige grunnvannsforekomster, og i samarbeid med NVE har NGU gjennom det landsomfattende grunnvannsnettet lange tidsserier for grunnvannsstand og -kvalitet. Disse datasettene blir tilgjengelig via

karttjenester som også vil omfatte informasjon om grunnvarmepotensialet i bergarter. Målgruppen er kommunene, utbyggere og konsulenter, men også enkeltpersoner vil ha nytte av portalen.

Geodynamikk

NGU har omfattende regionale datasett over berggrunnen og dens geofysiske egenskaper. Disse datasettene er tilrettelagt både som rådata og tolkningsprodukter. Brukerne er primært oljeindustrien og forskningsmiljøene. I tillegg inneholder portalen dedikerte løsninger som NGU drifter for enkelte oljeselskap.

Miljøgeologi

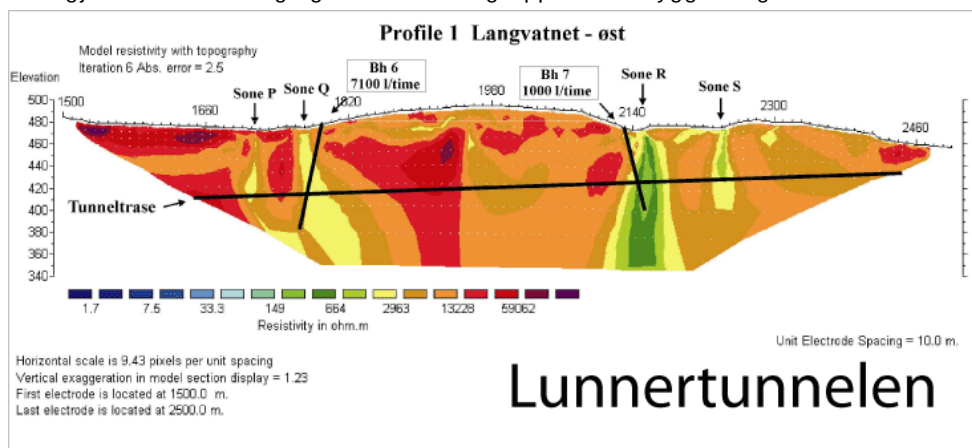
Sterkt press på arealbruken i byområder gjør det nødvendig å tilrettelegge informasjon om forurenset grunn og disponeringen av slike masser. Det er planlagt gjort gjennom nettportalen "Miljøgeologi". Samarbeid med Statens forurensingstilsyn vil her være sentralt. I tillegg til detaljinformasjon om forurenset grunn skal portalen gi inngang til regionale geokjemiske datasett. Målgruppen er byplanleggere, utbyggere og miljømyndigheter.

Marine ressurser

Portalene "Marine ressurser" tar sikte på å gi tilgang til en marin arealdatabase over norske kyst- og havområder (MAREANO), der grunnleggende kunnskap om havbunnen og det marine miljø systematiseres. Tilgjengelig informasjon vil være elektroniske havbunnskart, oversikt over bunntyper, geologiske ressurser og grunnforhold, forurensing, naturtyper, biologisk mangfold og marine ressurser. NGUs viktigste samarbeidspartnere er Sjøkartverket og Havforskningsinstituttet. Målgruppen er offentlig forvaltning, fiskerinæringen, havbruk og offshoreindustri.

Anlegg i fjell

Utbygging av infrastruktur skjer ofte i fjell. Årlig bygges om lag 40 km tunneler i Norge. NGU tar sikte på en portal som inneholder informasjon om bergartenes kvalitet, oppsprekking, bevegelser, vanngjennomstrømming og stabilitet. Målgruppen er utbyggere og konsulenter.

Figuren viser hvordan 2D-resistivitetsmålinger langs en planlagt tunneltrasé i Lunner har påvist sprekkesoner.

Klima og landskap

Det naturlige klimaet endrer seg over tid, og forståelse for naturlige klimaendringer er viktig for å kunne modellere og prognosere framtidige klimaendringer. Norge og Norskehavet er viktige områder for å rekonstruere fortidens klima. NGU vil derfor etablere nettportalen "Fortidens klima" der klimaprojekter i egen regi og samarbeidsprosjekter presenteres. Målgruppen er primært forskningsmiljø i inn- og utland.

NGUs DATABASER SKAL VÆRE ET FELLESODE

Geodata er et fellesgode i flere land, f. eks. i USA hvor fri tilgang til geodata på føderalt nivå er hjemlet i "Freedom of Information Act". I Storbritannia derimot er salg av geodata et viktig element i finansieringen av innsamlingen av slike data. Etatsgjennomgangen i 1999 la til grunn at NGUs databaser bør være et kollektivt gode, som en del av samfunnets infrastruktur.

Nordmenn skal ha fri adgang til miljødata etter grunnlovens §110B, men i forbindelse med den nye miljøinformasjonsloven understrekes de begrensninger som åndsverksloven gir adgang til. Miljøverndepartementet/Statens kartverk legger således opp til å ta betaling for sine data med hjemmel i åndsverkslovens regler om databasevern.

I St.meld. "Norge digitalt – et felles fundament for verdiskaping" er finansieringen av digitale grunnkart (basis geodata) et sentralt tema. Meldingen viderefører dagens praksis i Statens Kartverk for finansiering av slike data. Det legges etter NGUs syn opp til et innviklet og kostnadskrevende system for

brukerbetaling gjennom en sentral formidlingstjeneste. Rett nok åpnes det for at den enkelte dataforvalter skal kunne gjøre data tilgjengelig på annen måte, f. eks. ved at informasjon som det ikke er knyttet betaling til, gjøres direkte tilgjengelig på internett. Et slikt opplegg kan føre til at NGU må distribuere sine data uten det helt nødvendige digitale grunnkartet.

Formidlingen av digitale grunnkart bør etter NGUs syn baseres på prinsippet om formidling av fellesgoder, etter mønster av Statistisk sentralbyrå. Det innebærer at formidling av digitale kartdata i praksis blir gratis for brukerne. Fra Kartverket er det beregnet at det vil medføre et inntektstap i størrelsesorden 30 mill kr. Økt bruk av samfinansiering, hvor også NGU bør kunne delta, vil redusere inntektstapet, samtidig som samfinansiering vil være det beste hjelpemiddelet for å tilpasse produksjon og vedlikehold til det reelle behovet.

Effekten av tapte inntekter må også veies opp mot effektivitetsgevinsten som oppnås når at man på denne måten avbyråkratiserer utnyttelsen av grunnkartene og stimulerer til effektiv utveksling av geografisk informasjon innen og mellom de ulike forvaltningsnivå. En lett tilgang til grunnkart vil øke effektiviteten i offentlig forvaltning, og stimulere til nyskaping og utvikling av verdikjende tjenester i offentlig og privat sektor.

ECON-analysen i 1996 konkluderer med at "Geologisk kartlegging er en langsiktig virksomhet som kan sies å være et kollektivt gode, noe som kan tale for at offentlige myndigheter finansierer en grunnleggende virksomhet på dette felt".

Konklusjon: NGUs nasjonale databaser og distribusjonen av data fra disse bør fortsatt være et fellesgode som tilrettelegges for offentlig forvaltning, næringsliv og allmennhet på brukernes premisser. Også digitale grunnkart bør distribueres vederlagsfritt bl.a. som et nødvendig grunnlag for den geologiske informasjonen.

NETTVERK OG SAMARBEID

NGU vil fortsatt legge stor vekt på samarbeid med andre institusjoner.

SAMARBEIDSAVTALER

NGU har formelle samarbeidsavtaler med:

Statens kartverk (SK)	Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)
Oljedirektoratet (OD)	Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS)
Norges geotekniske institutt (NGI)	Bergvesenet med Bergmesteren på Svalbard (BV)
Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)	

Tabell 2: Antatt aktualitet (betydning) på ulike områder av de samarbeidsavtalene som er inngått. Aktualiteten (betydningen) er gradert i kategoriene stor, middels og liten.

Område	NVE	NIJOS	SK	OD	NGI	FFI	BV
Data til NGUs nasjonale databaser	Stor	Liten	Middels	Middels	Stor	Stor	Stor
Samarbeid om portalløsninger	Stor	Stor	Stor	Middels	Stor	Liten	Stor
Annet faglig samarbeid	Middels	Middels	Middels	Stor	Stor	Middels	Middels
Regulering av grensesnitt/ansvarsdeling	Middels	Middels	Middels	Middels	Stor	Liten	Middels
Eksternfinansiering til NGU	Middels	Liten	Liten	Liten	Liten	Liten	Liten

Det arbeides for å få til samarbeidsavtaler med NORAD og Statens vegvesen, og det kan også være aktuelt med avtaler med andre institusjoner.

ANDRE SAMARBEIDSFORMER

NGU er med på flere samarbeidsopplegg enn de som er nedfelt i samarbeidsavtalene. De viktigste er:

- Senter for fremragende forskning er en ny samarbeidsform som Norges forskningsråd har lagt opp til, og som vil bli en betydelig stimulans for NGU innen forskning på skred og skredrisiko. Senteret ledes av NGI.
- Marin arealdatabase (MAREANO) er et stort program for kartlegging og tilrettelegging av kunnskap som planlegges gjennomført av Havforskningsinstituttet, Statens kartverk og NGU.

- Samarbeidet med de andre institusjonene i Polarmiljøsenteret i Tromsø.
- NGU tildeler nettverksmidler på ca 1 mill kr pr år til universiteter til samarbeidsprosjekter.
- I det institusjonelle samarbeidet internasjonalt blir NGUs deltakelse i samarbeidsorganet for de geologiske undersøkelsene i EU-området (EuroGeoSurveys) mer og mer viktig.

OVERFØRING AV ARBEIDSOPPGAVER MELLOM INSTITUSJONER

I noen tilfeller er det mest hensiktsmessig med en overføring av arbeidsoppgaver mellom institusjoner. Et slikt tilfelle er koordineringen av skredkartleggingen, som fra 01.01.04 overføres fra Statens Kartverk til NGU. Et tilsvarende tilfelle er geologisk kartlegging og forskning i polarområdene hvor en overføring fra Norsk Polarinstitutt til NGU har vært drøftet.

SAMMENSLÅING AV INSTITUSJONER

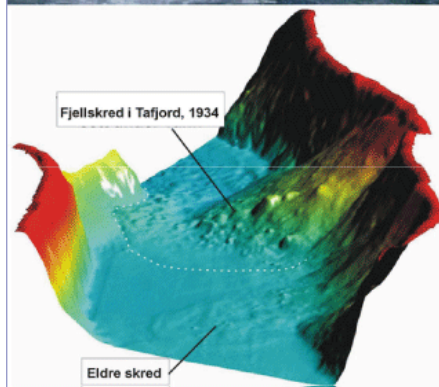
I forholdet til andre institusjoner legger NGU vekt på samarbeid og arbeidsdelinger gjennom samarbeidsavtaler m.v. slik det går fram av det foregående. Men i den moderniseringen av statsforvaltningen som gjennomføres, kan spørsmål om sammenslåinger komme opp. En vil ta stilling til slike spørsmål når det måtte bli aktuelt.

NYE ARBEIDSOPPGAVER

Her er det tatt med oppgaver hvor det bl.a. arbeides med formelle avklaringer i forhold til andre institusjoner.

KARTLEGGING AV SKRED OG SKREDFARE

Bevilgningen på 2,5 mill kr til skredkartlegging blir fra 2004 overført fra Statens Kartverk til NGU.

Direktoratet for sivilt beredskap laget i 2001 en gjennomgang av utfordringer som har betydning for arbeidet med ras og skred. Én av konklusjonene var: *"Skredfare er en alvorlig risiko mange steder i Norge. Den største risikoen per i dag ligger i at arealene er mangelfullt kartlagt. Det er viktig at man skaffer seg bred innsikt i og dokumentasjon av problemstillingen skred som samfunnsrisiko."*

Stortingsmelding nr. 17 (2001-2002) "Samfunnssikkerhet" legger sektoransvaret til grunn for vurdering av statsetatenes bidrag til sårbarhetsreducerende tiltak. Det medfører at NHD har et ansvar for at NGU har rammevilkår som gjør det mulig å bote på den risiko som ligger i mangelfull kartlegging av mulige skredutsatte områder.

Figuren viser hvor Tafjordraset i 1934 startet (øverst), og hvordan rasmassene i dag ligger på fjordbunnen.

Konklusjon: NGU har tatt et ansvar på skredområdet ved interne omprioriteringer på 3-4 mill kr. Selv med de interne omprioriteringene som er gjort, er bevilgningen på 2,5 mill kr etter NGUs syn for liten til å dekke det reelle behovet innen skredkartlegging. Det bør avklares hvordan en best kan sikre en tilfredsstillende finansiering av kartleggingen av skred og skredfare.

FORVALTNING AV HAVBUNNSDATA INNSAMLET AV INDUSTRIEN

NGU har ansvar for den geologiske kartleggingen av kontinentalsokkelens øvre lag.

Konklusjon: I forbindelse med etableringen av den marine arealdatabasen (MAREANO) vil NGU overfor Oljedirektoratet formalisere rutiner som sikrer at relevante havbunnsdata innsamlet av industrien overføres til NGU.

GEOLOGISK KARTLEGGING I POLAROMRÅDENE

I brev til NHD av 02.09.02 skriver Miljøverndepartementet (MD): *"Norsk Polarinstitutt (NP) har det nasjonale ansvaret for geologisk kartlegging i norske landområder på Svalbard og i Antarktis, og havbunnen i det nordlige Barentshav. Målet for den geologiske aktiviteten er å gi forvaltningen og andre brukergrupper kunnskap om geologisk oppbygging, grunnforhold og geologiske ressurser i norske polarområder."* MD ønsket å spisse virksomheten ved NP, og ville i den forbindelse drøfte med NHD muligheten for at NGU kan overta NPs oppgaver innen geologi.

Den geologiske forskningen ved NP er redusert, og det er nå 3 geologer i faste stillinger. Gruppen er under den kritiske minimumsstørrelsen for å ivareta de geologiske arbeidsoppgavene i polarområdene. Det er store synergieffekter, bl.a. når det gjelder databaser, ved å overføre den geologiske kartleggingen og forskningen til NGU, forutsatt at det geologiske miljøet i Polarmiljøsenteret ikke svekkes, men styrkes.

Etter at Store Norske Spitsbergen Kullkompani er blitt et aksjeselskap som fullt ut er rettet inn mot uttak av mineralressurser, er det økt behov for at myndighetene har tilfredsstillende kompetanse når det gjelder mineralressursene på Svalbard. Dette er også viktig av hensyn til ressurser som selskaper fra andre nasjoner er interessert i. Flyttingen av Bergmesteren for Svalbard til Trondheim forbedrer mulighetene for samarbeid mellom Bergmesteren og NGU slik en har det på fastlandet.

Konklusjon: MD ønsker foreløpig ikke å følge opp sitt eget initiativ. Samtidig er det enighet om at den regionale kartleggingen av mineralressursene i de norske polarområdene ikke gjøres av NP, og heller ikke vil bli prioritert fra deres side. NGU mener denne kartleggingen er viktig og at den bør gjøres av NGU. På lengre sikt er det naturlig at også den øvrige geologiske kartleggingen i de norske polarområdene samordnes med kartleggingen på fastlandet.

NGU OG ATOMULYKKESBEREDSKAPEN

En statlig atomulykkesberedskap ble etablert etter Tsjernobyl-ulykken i 1986. NGU er faglig rådgiver for Kriseutvalget ved atomulykker, og med spesielt ansvar for regional kartlegging av radioaktivt nedfall etter en eventuell atomulykke. NGUs beredskap må tilpasses dette, og NGU er ansvarlig for å følge opp de planer, pålegg og øvelser som Kriseutvalget iverksetter.

TILKNYTNINGSFORM OG FINANSIERING

Ut fra NGUs rolle og profil i samfunnet har en behandlet temaene tilknytningsform, finansiering og innholdet i statsoppdraget.

NGUs TILKNYTNING TIL NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

Tilknytning mellom institusjon og departement deles i to hovedkategorier. Den første omfatter:

- Ordinært forvaltningsorgan, f.eks. SSB, NGU, direktorater og tilsyn.
- Forvaltningsorgan med særskilt fullmakt til bruttoføring av inntekter og utgifter utenfor statsbudsjettet, f.eks. Norges forskningsråd, Forsvarets forskningsinstitutt, universiteter og høyskoler og Skogforsk (Skogforsk foreslås omgjort til aksjeselskap i st.prp. våren 2003).
- Forvaltningsbedrift, f.eks. Statsbygg, Statens Pensjonskasse og Statens kartverk (Statens kartverk foreslås omgjort til ordinært forvaltningsorgan i st.meld. våren 2003).

Institusjoner med disse tilknytningsformene er del av staten som juridisk person og omfattes av alle lover og regler gjeldende for statsforvaltningen.

Den andre hovedkategorien omfatter institusjonene som er egne rettssubjekter og som reguleres av egne lover som henholdsvis lov om statsforetak, aksjeloven og stiftelsesloven. Det gjelder:

- Statsforetak, f.eks. Statkraft og helseforetakene.
- Statlig eide aksjeselskaper, f. eks. NRK, NSB, Posten Norge og Avinor.
- Stiftelser, f. eks. Norsk institutt for naturforskning.

NGU har bruttobudsjettering med merinntektsfullmakt, noe som sett fra NGUs synsvinkel i hovedsak tilsvarer de vilkår en kan oppnå innen rammen av forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Den forenklingen som nå gjøres i st.prp. nr 1 (2003-04) når det gjelder NGUs budsjettposter får også fram statsoppdraget tydeligere.

Konklusjon: Ut fra NGUs rolle og profil i samfunnet er det ingen tungtveiende grunner for å endre NGUs tilknytningsform til NHD. NGU bør fortsatt være et ordinært forvaltningsorgan med bruttobudsjettering.

FINANSIERINGEN AV NGU

NGUs finansiering baseres på statsoppdraget fra NHD, samfinansiering og oppdrag, og NGU har følgende retningslinjer for bruken av disse finansieringsformene.

STATSOPPDRAGET

- Prosjektene omfatter geologisk kartlegging og forekomstregistreringer til bruk i NGUs nasjonale databaser, samt strategisk FoU. Produktene og tjenestene er fellesgoder som en rekke brukere kan nytte i ulike sammenhenger.
- Prosjektene defineres og igangsettes ut fra NHDs og NGUs behov.
- Dataene fra prosjektene eies og forvaltes 100% av det offentlige.

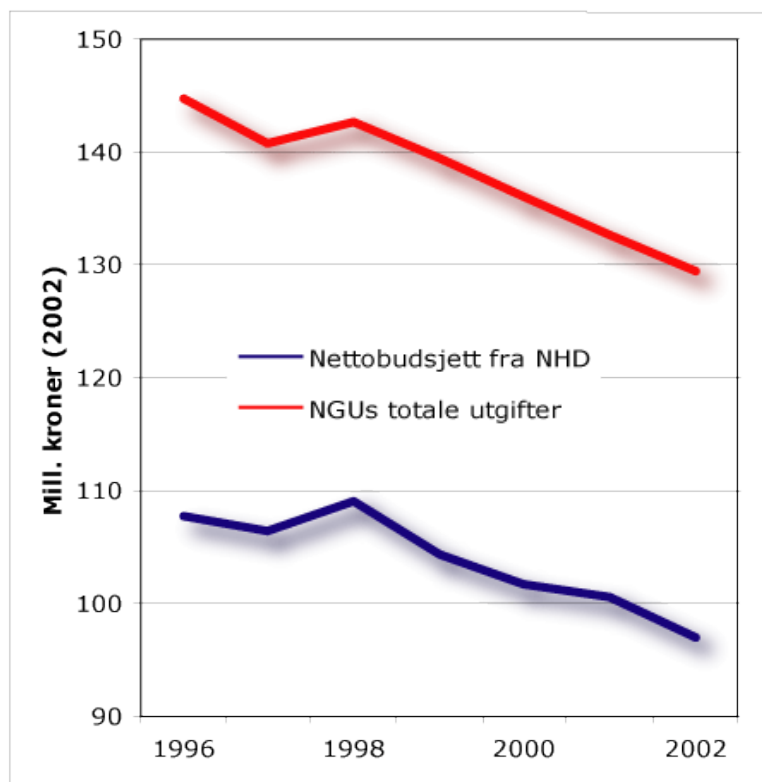

Fig. Utviklingen i NGUs totale utgifter og statsoppdraget fra Nærings- og handelsdepartementet for perioden 1996-2003. Av NGUs eksternfinansiering kommer ca 2/3 fra samfinansieringsprosjekter og 1/3 fra oppdrag.

SAMFINANSIERINGSPROSJEKTER

- Prosjektene omfatter kartlegging, undersøkelser og anvendt forskning av interesse både for kunden(e) og det offentlige.
- Prosjektene har to kundegrupper: Vedkommende samarbeidspartner(e) og NHD/NGU. Begge har innflytelse på utformingen av prosjektet.
- Kostnadene fordeles ut fra nytten partene antas å ha av prosjektet.
- Fordi NHD/NGU er kunde må resultater fra prosjektene kunne inngå i de nasjonale databasene som er nevnt under statsoppdraget.
- Konfidensialitetsperioden er normalt inntil 2 år.

OPPDRAK

- Prosjektene fullfinansieres av oppdragsgiver, inkl. en rimelig fortjeneste til NGU avhengig av mulighetene i markedet.
- På det innenlandske anbudsmarkedet kan NGU konkurrere med private firmaer på kvalitet, forutsatt fullfinansiering på vanlige kommersielle vilkår.
- Resultatene eies av oppdragsgiver og behandles konfidensielt ved NGU. Resultatene kan imidlertid ofte frigis etter en viss periode etter tillatelse fra oppdragsgiver.
- Et oppdrag bør ikke ha så stort omfang at det kan begrense NGUs forvaltningsoppgaver, og som hovedregel påtar NGU seg ikke oppdrag hvor også oppdragsgiverens navn må holdes hemmelig.
- Dersom NGU ut fra faglige problemstillinger ønsker å utvide et oppdrag ut over det oppdragsgiver krever/betaler for, skal dette arbeidet defineres som eget prosjekt eller delprosjekt, og holdes adskilt fra oppdraget.

Konklusjon: Disse retningslinjene bør fortsatt legges til grunn for NGUs finansiering og prosjektutforming. NGUs hovedfinansiering er statsoppdraget, samtidig som NGU bør arbeide for å opprettholde samfinansieringen på dagens nivå. Med den samfunnsrolle NGU har, er det ikke aktuelt å øke oppdragsvirksomheten innenlands. En eventuell økning i oppdragsvirksomheten må komme i bistandsland.

INNHALDET I STATSOPPDRAGET

Det foreslås følgende statsoppdrag for de nærmeste årene. I hovedsak er det en videreføring av statsoppdraget som ble formulert ved etatsgjennomgangen i 1999.

- Oppbygging, drift og vedlikehold av en nasjonal database som viser bergrunnens:
 - dannelsesmåte, alder og sprekkesystemer
 - fysiske egenskaper og kjemiske sammensetning.
- Oppbygging, drift og vedlikehold av en nasjonal database som viser løsmassenes, inkl. byjords:
 - dannelsesmåte, sammensetning, lagdeling og tykkelse
 - fysiske egenskaper og kjemiske sammensetning.
- Oppbygging, drift og vedlikehold av en nasjonal database for mineralressurser som omfatter:
 - oversikt over grus-, pukk- og natursteinsforekomster av nasjonal og regional/lokal interesse
 - oversikt over industrimineral- og malmforekomster av nasjonal interesse.
- Oppbygging, drift og vedlikehold av en nasjonal database for grunnvann og grunnvarme som omfatter:
 - brønnboringer og undersøkelser som viser mulighetene for vannforsyning og grunnvarme
 - landsomfattende grunnvannsnett for overvåking av grunnvannsstand og grunnvannskjemi.
- Oppbygging, drift og vedlikehold av en nasjonal skreddatabase (portalen "skrednett.no") som bl.a. omfatter:
 - informasjon om historiske skred
 - informasjon om risikoen for skred i framtiden.
- Oppbygging, drift og vedlikehold av NGUs andel av en marin arealdatabase for norske sjøområder (MAREANO) som omfatter oversikt over bunntyper, geologiske ressurser og grunnforhold. Igangsettingen av MAREANO forutsetter at 4 departementer samfinansierer arbeidet.
- Strategisk forskning og utvikling innen forannevnte tema for å:
 - utvikle nye verktøy for bruk av geofaglig kunnskap.
 - opprettholde og utvikle NGUs geofaglige kompetanse.
- Informasjon og rådgiving til brukere i næringsliv og offentlig forvaltning, herunder forvaltningsoppgaver knyttet til NGU som departementenes faginstans innenfor institusjonens ansvarsområde.

BUDSJETTERING, REGNSKAPSFØRING OG MÅL- OG RESULTATSTYRING

REGNSKAPSFØRING ETTER BEDRIFTSØKONOMISKE PRINSIPPER OG FLERÅRIGE BUDSJETTER

Statsbudsjett-utvalget, som har lagt fram sin utredning "Hva koster det? – Bedre budsjettering og regnskapsføring i staten", foreslår at:

- Periodiseringsprinsippet, basert på bedriftsøkonomiske prinsipper, innføres for statsbudsjettet og statsregnskapet, herunder for statlige virksomheter.
- Det åpnes for å fatte flerårige budsjettvedtak for enkelte, nærmere utvalgte prosjekter, virksomheter eller områder. Tidshorizonten foreslås inntil 3 år ut over nærmeste budsjettår, dvs. inntil 4 år, og bør være rullerende.

Når det gjelder innføringen av budsjett og regnskap etter bedriftsøkonomiske prinsipper legger Statsbudsjett-utvalget opp til en framdriftsplan hvor *"omlegging for virksomheter som i dag bruker periodisering for interne formål"* kommer i en tidlig fase. NGU har brukt slik periodisering i mange år, og bør ut fra kompetanse og erfaring ha et godt grunnlag for å delta i den tidlige innføringsfasen.

Konklusjon: Forutsatt at disse reformene vedtas, bør NGU være med på den prøvevirksomheten som vil komme før reformene gjennomføres fullt ut.

MÅL- OG RESULTATSTYRING

Mål- og resultatstyring er, sammen med rammestyring, gjeldende styringsprinsipp i statlig forvaltning. I "Bevilgningsreglementet" framgår det at *"De resultater som tilsiktes oppnådd, skal beskrives i budsjettforslaget"* og at *"Opplysninger om oppnådde resultater for siste regnskapsår skal gis i vedkommende budsjettproposisjon"*. Tildelingsbrevet skal være en operasjonalisering av st.prp. og med minst mulig gjentakelse av St.prp.

Resultatmålene for NGU må ta utgangspunkt i to forhold:

- Hvilke tjenester etterspør brukerne?
- Som nasjonalt kompetansesenter har NGU på eget initiativ ansvar for å initiere tiltak.

NGU må altså ha både kundefokus og fokus på langsiktig, allmenn samfunnsnytte i mål- og resultatstyringen.

NGU vil fra 2004 ta i bruk "Balansert målstyring" som verktøy for å omsette overordnede strategier til operasjonelle resultatkrav og handlingsplaner på en mer effektiv måte.

Strategisk plan for NGU har vært utarbeidet for en periode på 4-5 år. Bruk av strategisk plan som verktøy i utformingen av NGUs overordnede mål, bør fortsette. Hvis det skulle bli innført rammebudsjetter/resultatkontrakter for 4 år for institusjoner som NGU og andre, vil det være aktuelt at strategisk plan er et grunnlagsdokument for disse budsjettene/kontraktene. Det samme gjelder etatsgjennomgangen.

OVERORDNEDE RETNINGSLINJER M.V.

Ut fra gjennomgangen foran tar en her opp behovet for eventuell ajourføring av de overordnede retningslinjer m.v. for NGU.

VEDTEKTER

Vedtektene er fra 1997, og de fire punktene som omhandler ansvarsområde, departementstilknytning, formål og hovedoppgaver er:

1. NGU er landets sentrale institusjon for kunnskap om berggrunn, mineralressurser, løsmasser og grunnvann.
2. NGU er underlagt Nærings- og handelsdepartementet. Som forvaltningsorgan er NGU departementenes faginstans i geofaglige spørsmål knyttet til sitt ansvarsområde.
3. NGU skal aktivt bidra til at geofaglig kunnskap utnyttes til en effektiv og bærekraftig forvaltning av landets naturressurser og miljø. NGUs kompetanse kan også utnyttes i bistandsprosjekter.
4. NGU skal samle, bearbeide og formidle kunnskap om de fysiske, kjemiske og mineralogiske egenskapene til landets berggrunn, løsmasser og grunnvann. I sitt arbeid skal NGU legge hovedvekt på brukernes behov for:
 - Oppbygging, drift og vedlikehold av nasjonale databaser og kartverk om geologiske egenskaper og prosesser.
 - Geologisk kartlegging av Norges land- og sjøområder.
 - Anvendt forskning og metodeutvikling.
 - Rådgivning og informasjon.

Vedtektene er ganske åpne. F.eks. kan en overtakelse av ansvaret for den geologiske kartleggingen i polarområdene og formaliseringen av forvaltningsansvaret for den marine kartleggingen (MAREANO) gjennomføres uten at det er behov for å endre vedtektene. Det kan likevel være ønskelig med mindre justeringer, men disse kan utsettes til utarbeidingen av NGUs strategiplan for 2006-2010.

VIRKSOMHETSIDE OG HOVEDMÅL

- ☞ NGUs virksomhetside er "Geologi for samfunnet". Hovedmålene for NGUs virksomhet er (Tallene i parentes viser NGUs samlede innsats i mill kr på de 4 hovedmålene i 2002):
- ☞ Bedre kunnskap om natur og miljø (57 mill kr)
- ☞ Økt verdiskaping i mineralindustrien (34 mill kr)
- ☞ Bedre planlegging og arealforvaltning (35 mill kr)
- ☞ Effektiv bistandsvirksomhet (9 mill kr)

NGU har hatt samme virksomhetside siden 1990, mens hovedmålene ble noe reformulert i strategisk plan for 2001-05. Virksomhetsideen synes å være meget god også for årene framover. Det samme kan i hovedsak sies om målene for virksomheten, men her kan det bli noen reformuleringer i strategisk plan 2006-10 for å om mulig å få fram mål og brukerfokus enda bedre.

FAGLIG RÅD

Det er gjort en vurdering av Faglig Råd i forbindelse med regjeringens arbeid med å redusere antall statlige styre og råd. NGU hadde fram til 31.12.98 et styre. Deretter har NGU hatt et Faglig Råd som ble oppnevnt for en ny 3-årsperiode fra 01.01.02. NGU legger stor vekt på å følge opp regjeringens føringer når det gjelder økt vektlegging på brukerfokus og brukernytte. Faglige Råd representerer et bredt spekter av brukere av NGUs tjenester. Rådet har derfor en viktig funksjon som rådgiver og korrektiv når det gjelder prioritering og gjennomføring av NGUs arbeidsoppgaver. Rådet bør oppnevnes av NHD for å gi rådet større tyngde enn hva en NGU-oppnevning vil gi.

VEDLEGG

1. FORDELING AV STATSOPPDRAGET

På etatsmøtet 16.06.03 ble bl.a. bruken av statsoppdraget fra NHD tatt opp. Et av spørsmålene var i hvilken grad NHDs statsoppdrag brukes på oppgaver som primært er andre departementers ansvarsområde. I tabellen har en forsøkt svare på spørsmålet. Det er en god del skjønn i et slikt oppsett, bl.a. fordi det kan være litt delte meninger om hva som er ansvarsfordelingen mellom departementene på en del av de områder NGU er involvert.

Tabell 1: Statsoppdraget fra NHD i 2002 fordelt på departementene ut fra deres primære ansvar for vedkommende område (mill kr)

Område	Statsoppdrag	NHD	OED	MD	KRD	UD	FID	SD
Geodynamikk	8,6		8,6					
Marin geologi	5,6		4,0				1,6	
Klimaendringer	5,5			5,5				
Mineralressurser	22,7	22,7						
Utbyggingsgeologi	3,1		1,0		1,0			1,1
Grunnvarme	2,8		2,8					
Grunnvann	5,6	-	2,8	2,8				
Miljøgeokjemi	3,2			1,6	1,6			
Skred	4,1				4,1			
Bistand	6,3	-		1,3		5,0		
Sum	67,5	22,7	19,2	11,2	6,7	5,0	1,6	1,1
Fellesoppgaver	33,1	11,2	9,5	5,5	3,3	2,5	0,8	0,5
Sum	100,6	33,9	28,7	16,7	10,0	7,5	2,4	1,6

Tabell 2. Fellesoppgaver (2002, mill kr)

Fellesoppgave	Statsoppdrag
-Geodatabaser	13,8
-Informasjonsforvaltning	16,0
-Nettverk og samarbeid	3,3
Sum	33,1

Fellesoppgavene er fordelt forholdsmessig på de berørte departementene slik det går fram av tabell 4.

Tabell 3: Statsoppdraget fra NHD i 2002 fordelt på departementene ut fra deres primære ansvarsområder (prosent)

Departement	Prosent
Nærings- og handelsdepartementet (NHD)	34
Olje- og energidepartementet (OED)	28
Miljøverndepartementet (MD)	17
Kommunal- og regionaldepartementet (KRD)	10
Utenriksdepartementet (UD)	7
Fiskeridepartementet (FID)	2
Samferdselsdepartementet (SD)	2
Sum	100

Konklusjon: Omfanget av NGUs innsats innenfor de ulike departementenes ansvarsområder vil over tid variere en del, men NGUs innsats vil hele tiden være rettet inn mot flere departementers ansvarsområder.